

Harria

ja muutama henkilökohtainen syy

TEKSTI JA KUVAT EIVA MEHTO

KUMPIKIN ON OMALLA TAVALLAAN EHDOTON. KUMPIKIN KEIKAROI – KIVI KOVAAÄNISESTI KIMALTAEN, NYKÄNEN SYRJÄÄN VETÄYTYEN. KUMMANKIN KASVUALUSTA OLI KOVA. OMA PAIKKA, MIELENRAUHA JA MISSIO PITI ETSIÄ MONEN TAISTELUN TAKAA.

Kuvataiteilija Harri Kivi, 47

Harri Kiven "Jättäisen rintarossit" ovat kunnianosoitus naisten käsityöperinteelle, joka on pelastanut perheitä kautta historian.

H

HARRI KIVI OSAA POSEERATA.

– Hei, skarppaa kuvakulmaa, olen jo 47... aika tikittää, hän virnistää.

Eleissä näkyy entisen ammattimallin varmuus. Ja heti eteisessä näkyy sekin, että Kivi on henkefriikki. Lattialla sojottaa kymmenen paria ja komeroissa on toinen mokoma lisää.

Maksimaaliseksi minimalistiksi luonnehditun taiteilijan koti on Helsingin betonisydämessä, Merihaassa. Kaksio kissoineen, kasvineen, maalauksineen kaikkineen on eräänlainen tilateos sekin. Virallinen työtila löytyy saman talon kellarista.

Harri Kivi

Harri Kiven kymmenenvuotisen taiteilijauran CV on tiivis ja tasokas. Lukuisat näyttelyt ja muut produktiot on tuoneet rohkealle tekijälle kunnioitettavan määrän apurahoja ja muita tunnustuksia. Tuoreimmalla meriitillä on myös vahva yhteiskunnallinen painoarvo. Kivi on juuri nimetty Suomen Kulttuurirahaston pääkoordinaattoriksi hankkeeseen, jossa "taiteen avulla panostetaan kulttuurillisiin katvealueisiin". Karveilla viitataan muun muassa syrjäytymisuhan alla eläviin nuoriin, yksinäisiin vanhuksiin, erilaisissa laitoksissa asuviin ihmisiin.

Erilaisiin kohtaloihin, jotka ovat askarruttaneet Kiveä aiemminkin, myös henkilökohtaisista syistä.

Jos kutsuisi kylään

Se onkin jo nähty, että harvinaisen luovaksi ja impulsiiviseksi ihmiseksi Kivi on myös harvinaisen hyvä organisoimaan. Jo pari vuotta sitten taidekuraattori Kivi käynnisti Taiteen keskustoimikunnan tuella niin kutsutun *Kauppala*-projektin, eli päätti jalkauttaa juhlavaksi koetun taiteen ihmisten arkeen: ostokeskuksiin, työpaikoille ja erilaisiin laitoksiin, joissa teosten vastaanotto on konstailematonta. Kysymyksessä on siis eräänlainen kiertävä galleria, joka pöllähtää yllättäen arjen keskelle.

Vanhalla, käytöstä poistetulla *Kauppala*-nimellä Kivi haluaa korostaa yhteisöllisyyden merkitystä.

– Osaltaan idea lähti kehittymään lapsuuteni kokemuspiiristä. Tietoisuudesta, että niin monet ihmiset elävät syystä tai toisesta marginaalissa: lastenkodissa, vankilassa, sairaalassa, vanhainkodissa, mielisairaalassa... Oman kokemukseni perusteella tiedän, että noissa ympyröissä taide ja kulttuuri ovat merkittäviä elämää ja terveyttä ylläpitäviä voimavaroja. Eikä niitä vieläkään osata riittävästi hyödyntää.

Kauppalan piiriin kuuluu nykyisin lähes 80 ammattilaista; kuvataiteilijoita, muusikoita, näyttelijöitä, tanssijoita. Toimintaa pohjusti aikanaan myös Kiven kehittänyt *Tervetuloa meille* -projekti, jonka näyttämönä olivat yksityisten ihmisten kodit.

– Maassamme vallitsi vakaa yhteisöllisyyden henki vielä 1960-luvulla, mutta sitten alkoi kyltien hajoaminen, perinteiden kuihtuminen ja sukujen hajaantuminen.

Kivi haluaa projekteillaan luoda nimenomaan uutta yhteisöllisyyttä ja panna katsojan miettimään omia vaikutusmahdollisuuksiaan virallisena tai epävirallisena lähimmäisenä.

”Tein 11-vuotiaana päätöksen, että ryhdyn sekä isäksi, äidiksi, siskoksi, veljeksi että ystäväkseni. Että minä itse katson tuon Harri Kiven perään. Tällä hetkellä elämä sujuu niin hyvin, että voin katsoa jo muidenkin perään.”

– Monessa laitospöytäkirjassa odotetaan, että edes koira tulisi käymään... Mutta myös ihan lähellä, naapurissa voi olla joku apua tarvitseva tai yksinäinen. Jospa kutsuisin hänet kahville... Tai niistäisiin pihalla ohi kulkiessani lapsen nenän tai kiristäisin löystyneet kurahousujen henkselit.

Pitsi pelastaa maailman

Työhuoneeseen siirryttyä huomaa, että Kivi on vaihtanut takin. Strassikoruiin viimeistelty farmaritakki on vaihtunut vielä hienompaan. Ja saappaat kiiltävät kuin kuninkaan socilaalla.

Huikaiseva kimallus ja värien virta tulvii vastaan myös työn alla olevista teoksista. Lattialla ja seinillä hohtelee koko joukko ”jättiläisen rintarosseja”, pitsein, hohtavin kivin ja helmin koristettuja moniulotteisia pleksityynyjä.

– Pitsit ja käsityöt ovat aivan aliarvostettuja tässä maailmassa. Käsitöitä tehdessään naiset ovat nimittäin kautta historian ja kautta maailman – Indonesiasta Muonioon – aina miettineet, miten pidän äijän aisoissa ja miten saan kakarat käymään koulua. Uskon että lukemattomat perheet on pelastettu naisten käsitöiden avulla!

– Näistä lähtökohdista aloin kehittää kimmellyksille persoja, värikkäitä pitsiplaneettoja. Ja näissä aurinkokunnissani puhutaan vain yhtä kieltä, mojavaa Rauman murretta, vakuuttaa Kivi.

Hän käyttää kaikkia mahdollisia materiaaleja tavoittaakseen valon ja varjon ja ilmaistakseen ilmapuntarin tavoin ajassa liikkuvan hengen.

Näin, vähän virallisemmin, analysoitiin Kiven näyttelyä Rauman taidemuseossa vuonna 2006.

Kaksi poikaa ja yksi pessi

Kivi tarjoilee teetä. Kahvista hänelle tulee kuulemma liian nopea high. Tee on hänestä muutenkin kunnianhimoisempi juoma, tulviltaan piilonyansseja.

Kysymykseen lapsuudenperheestä Kivi vastaa kysymyksellä: Siis mitä niistä perheistä tarkoitat? Ja alkaa kertoa.

– Varhaislapsuuteni, noin viisivuotiaaksi, asuin sijaiskodissa Nurmijärven Rajamäellä. Äiti oli luovuttanut minut viranomaisille Ensikodista lähdeyttyään. Sitä ennen, ne ensimmäiset kuukaudet, pyörin äidin kanssa ties missä rappukäytävissä ja nukuin milloin kenenkin talonmiehen rouvan tissien välissä. Sillä välin, kun äiti oli tiskaamassa tai hunsvontteeraamassa Helsingin yössä.

– Jos en olisi päässyt sijaiskotiin, olisin tuskin selvinnyt hengissä. 1960-luvun alun tapaan sijoitusperheet saivat lasten ylöspidosta myös korvauksen. Rajamäeltä löytyi aika vähävarainen perhe, mutta siellä olivat arvot kohdallaan.

– He tarjosivat minulle valtavan määrän turvallisuutta ja rakkautta. Ja sen hoivan tunnen vieläkin verenkierrössäni.

Talo oli pieni, tupa ja pari kammaria, mutta Harri muistaa, että vanhempien ja ”veljen” lisäksi siinä mahtuivat asumaan myös isovanhemmat.

– Jarmo oli minua jonkin verran vanhempi ja muistan, miten hän kerran sanoi: Ei saa sanoa että Harri ei ole oikea veli – pitää sanoa että Harri on oikea veli. Päiväsaikaan perheenjäseneksi laskettiin myös pessi, jonka saimme ottaa aitauksesta ulos ja tuoda sisälle tupaan. Ja kun mummo leipoi, tuvassa istui kaksi nappisilmäistä poikaa ja yksi pessi, jotka kaikki saivat pullaa.

Äiti, jonka tekoja ei voi muistella

Juuri näiden muistojen takia Harri Kivi haluaa uskoa, että ihmisen kehityksen kannalta varhaislapsuus muodostaa sen pohjan, jolle koko elämä perustetaan. Arki olikin suhteellisen onnellista ja rauhallista, kunnes biologinen äiti tuli yllättäen hakemaan hänet pois. Äidille oli tällä välin siunaantunut uuden miesystävän kanssa yhteinen kapaloikäinen tyttövuova, mutta toinen lapsi tarvittiin, jotta pariskunta saisi haluamansa kerrostaloasunnon Konalasta.

– Olin luullut, että se sijaisperhe oli oikea perheeni, kunnes sain tietää, että oikea äiti olikin juuri se väkivaltainen nainen, joka otti minut haltuunsa – ja ornisti kuin halvan tavarat.

– Hänen intressinään oli vain ja ainoastaan sen asunnon saaminen. Ja kun lapsi puuttui, äiti muisti että sellainenhan oli jo olemassa, siispä käydään hakemassa. Siitä hetkestä aukesi kohdallani aivan päinvastainen maailma, totaalinen helvetti. Pienenä poikana minuun kohdistui sellaista väkivaltaa, etten vieläkään halua kertoa yksityiskohdista, sillä se olisi silkkää sosiaalipornoa.

– Puolen vuoden päästä äiti sitten soitti viranomaisille ja sanoi, että jollei lasta haeta pois, se kuolee tänne. Äiti oli tietoinen sentään siitä, että jos kuolen, he joutuisivat vastuuseen.

Jostain syystä Harria ei kuitenkaan palautettu Rajamäen sijaisperheeseen, vaan hänet sijoitettiin kristilliseen Kotivuoren lastenkotiin Helsingin Puotilaan.

Harri Kivi muistaa, että myös Kotivuoren lastenkoti oli kasvatusmetodeiltaan ankara, erityisesti poikia kohtaan.

– Tunnelmaltaan laitos muistutti paljon Ingmar Bergmanin *Fanny ja Alexander* -elokuvan papin perhettä. Samanlaisia sdistisiä rangaistuksia ja despotiaa. Siellä opin kuitenkin kannattamaan tasa-arvoa, vaikka me pojat olimme naisista koostuvan hoitohenkilökunnan mielestä sekundaaria ja sukupuolemmme takia valuvikaisia. Siksi koin vartuttuani aikamoisena yllätyksenä, että tässä yhteiskunnassa systeemi onkin aikalailla päinvastoin – että miehet ovat niitä arvokkaita.

Vasta lastenkodin jälkeen Harri pystyi vapaasti rakentamaan omaa identiteettiään.

– Päätin että olen myös valmis tekemään työtä itseni löytämiseksi.

Muistan tehneeni jo 11-vuotiaana päätöksen, että ryhdyn sekä isäksi, äidiksi, siskoksi, veljeksi että ystäväkseni. Että minä itse katson tuon Harri Kiven perään. Tällä hetkellä elämä sujuu niin hyvin, että voin katsoa jo muidenkin perään.

Nuorisokodissa asuessaan Harri innostui tanssista – ja kannustusta saatuaan hakeutui myös alan oppiin. Hauskannäköinen ja lahjakas poika alkoi pian saada töitä tanssijana ja myöhemmin myös valokuvamallina.

Kiinnostus kuvataiteita kohtaan velloi kuitenkin ihon alla. Ja vaikka Harri nuorukaisena valmistui ensin kokiksi, hän hankkiutui varsin pian taiteilijoiden assistentiksi ja opiskeli siinä sivussa artesaaniksi. Vuosien varrella hänelle on kertynyt monenlaista kokemusta myös museotyöstä, Ateneumista alkaen.

Pikku hiljaa häntä yllätettiin laittamaan esille myös omia töitään.

– Kymmenisen vuotta sitten tein ensimmäisen oman tilanäyttelyn, jonka teemana oli vieraan pelon hälventäminen. Se oli yllätyksekseni aikamoinen menestys. Sain hyvät kritiikit ja kannustavaa palautetta: siitä vaan Kivi, anna mennä!

Jumankekka kuka mä olen?

– Aika varhain sisäistin suojakseni tietynlaisen Laika-koira-asenteen. Ikään kuin en kuuluisi mihinkään. Toisaalta olen niin utelias ihminen kuin olla voi. Minua kiinnostaa kaikki, mitä ihmisen päässä liikkuu. Olen aina ollut niin tiedonhaluinen, että jos miikseen tulee, voin keskustella vaikka kvanttifysiikasta, Kivi hymähtää.

– Joskus vieläkin työskennellessäni ajattelen, että jumankekka kuka mä olen, onko joku ulkoavaruuden olio ollut tätä tekemässä. Vaikka maalausprosessi on aika-ajoin erittäin raakaa ja pitkäpiimäistä työtä, siinä on myös sellaisia mielettömän palkitsevia euforisia hetkiä, kun jokin ajatus saa konkreettisen muodon.

Taide on ollut perheeni, jonka avulla olen pelastunut ja saanut otteen omasta elämästäni. Senkin takia olen niin tosiasian kiinnostunut syrjäytyneiden nuorten elämästä. Siitä, miten taide eri muodoissaan voi rohkaista, tukea ja luoda myönteistä minäkuvaa. Että nuori voisi tuntea olevansa hyvä edes jossakin...

– Tilastollisesti katsottuna olin itsekin erityisen otollinen syrjäytyjä, mutta onneksi kykenin päättämään jo varhain, ettei minua kiinnosta ostareilla notkuminen eikä ryyppääminen. Kirjasto ja elokuva-arkisto olivat paljon vetovoimaisempia paikkoja.

Ei se perille pääsy, vaan se matka

Vuime kesänä Harri Kivi tuuletti kesinäyttelyiden traditioita ja organisoivat Nurmijärvelle ympäristötaideprojekti Puskan – kunnioitukseksi lapsuuden kotiseutuaan kohtaan. Valittu paikkakin oli juhlavä: Aleksis Kiven leikkipaikka, eli Taaborinvuoren museoalue, jota kuvataiteilija Kivi nimittää Suomen Betlehemiksi.

Monimuotoiseen näyttelyyn liittyi myös esitys, jossa Aleksis Kiven runo *Laulu onavuiselle* kaikui kolmellatoista eri kielellä – eri maist tulleiden maahanmuuttajien lausumana: *Eikä sinne hallin hammas, eikä metsämiehen ansa ehtineet milloinkaan...*

Turvallisen kodin ylistys sekini.

Sympatioitaan maahanmuuttajia ja muita vähäosaisia kohtaan Harri Kivi perustelee myös pelolla: pitää mennä kohti sitä, mitä pelkä ja vierastaa.

– Mitä haastavampi ja vaikeampi tilaisuus on vastassa, sitä hana kammin lähden liikkeelle. Pyrin haastamaan itseni joka päivä, myös miettimään sitä, miksi joku asia ärsyttää. Erityisesti yritän miettiä mikä siinä ärsytyksen kohteessa onkin ehkä osa minua. Jotakin joks rassaa niin paljon, että haluan sen torjua.

Harri Kiven taidetta on analysoitu myös seuraavasti:

Hän on vitalisti, jonka pimeän silmästä pulppuaa kahlitsematon elämä.

Ehkä siinä on jotakin, joka kulkee suvussa.

– Äidilläni oli enemmän miehiä kuin Elisabeth Taylorilla. Äitini oli nuorena hyvin kaunis – ja se taisi osaltaan koitua hänen kohta lukseen.

– Silloin kun en vielä tiennyt, kuka oli isäni, fantasioin että hän oli joku verevä mustalainen, laukkuryssä tai maatyöläinen joltakin Kirgisian kurkkupellolta. Kunnes sain tietää, että isä oli peltiseppä, ko toisin Itä-Suomesta.

Tiedon saatuaan Kivi käsitteli asiaa myös taiteen keinoin video- ja valokuvainstallaatioissa *Suo*. Pari vuotta sitten teos oli esillä sekä Hel singissä että biologisen isän suvun kotikonnuilla Nurmeksessä.

– Tein matkan omaan sukuuni, vaikka itse asiassa se oli matkaku vaus suvuttomuudesta.

Mutta siltäkin matkalla tärkeämpää oli matkan teko kuin perille pääsy.

Lisää Harri Kivestä: www.harrikivi.fi

Harri Kivi haluaa rakennella kimmellykselle persoja, värikkäitä ja valoisa maailmoja. Lamppu loistaa hänen omassa kodissaan (kesk.). Kauppala-projektin liittyvä installaatio tuo valoa vanhainkoti Ceciliaan Helsingin Vuosaarissa (oik.).

